

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/ves.2025.69.0.6903>

УДК 314.7:316.346
JEL I 25, O 15, F 22

ЗОВНІШНЯ ОСВІТНЯ МІГРАЦІЯ МОЛОДІ УКРАЇНИ: МІГРАЦІЙНІ НАМІРИ ТА ЧИННИКИ ВИБОРУ НАВЧАННЯ ЗА КОРДОНОМ

Наталія Самолук¹, Андрій Олійник²

¹Національний університет водного господарства та природокористування,
33028, м. Рівне, вул. Соборна, 11,
e-mail: n.m.samoliuk@niwgm.edu.ua; ORCID: 0000-0001-8693-8558

²Рівненська Мала академія наук,
33028, м. Рівне, вул. Симона Петлюри, 17
e-mail: anolijnyk2019@gmail.com; ORCID ID: 0009-0002-3446-544X

Анотація. Метою даної статті є виявлення міграційних намірів молоді щодо здобуття освіти за кордоном та характеристика чинників вибору країни навчання. Для досягнення поставленої мети використано соціологічне опитування, загальнонаукові методи (узагальнення, порівняння, структурно-логічний аналіз), статистичні методи, зокрема описову статистику та кореляційний аналіз, а також графічні методи представлення результатів дослідження.

Результати опитування учнів та студентів різних закладів освіти Рівненської щодо їх ставлення до освітньої міграції показали, що у 45,2% респондентів мають бажання навчатися за кордоном, 7,8% – хотіли б, але наразі не мають таких можливостей і лише 33% опитаних відповіли, що їх це не цікавить. До п'ятірки найважливіших факторів, що впливають на вибір країни навчання увійшли: можливість працевлаштування після навчання, можливість отримати грант чи стипендію для оплати навчання, вартістю та умовами проживання в країні, розмір оплати за навчання та престижність навчального закладу. При цьому, найбільшим попитом серед опитаних молодих українців користуються такі спеціальності як економіка (25%), маркетинг (16%) та інформаційні технології (13%). Щодо регіональних вподобань української молоді, то найбільш привабливими країнами для навчання за кордоном виявилися США (71,3%), Великобританія (61,7%), Канада (43,5%) та Німеччина (33,9%).

Сформульовано висновок, що освітня міграція є надзвичайно актуальною для молодих українців. Однак, втрата молодого покоління (на сьогодні близько чверті усіх мігрантів

з України знаходиться у віці 18-34 роки), яке є носієм інновацій та рушійною силою розвитку, може ускладнити повоєнне відновлення країни. Відтак регулювання міграції молоді має входити в коло пріоритетів державної політики і воєнної економіки України.

Ключові слова: *молодь, міграція молоді, освітня міграція, міграційні наміри, міграційна політика.*

Постановка проблеми. Повномасштабне вторгнення росії в Україну створило безпрецедентні виклики для молоді. Українські студенти опинилися серед груп населення, які зазнали впливу одного з найбільш актуальних глобальних ризиків сучасності – ризику вимушеної міграції, що стабільно утримує позиції у топ-10 глобальних ризиків. У цьому контексті чинники, які зумовлюють вимушене переміщення населення з країн постійного проживання, зокрема внаслідок війни як однієї з форм катастрофічних подій, значною мірою наклалися на формування міграційних намірів студентської молоді [1]. Такий відтік молоді має далекосяжні негативні наслідки для соціально-економічного розвитку України, оскільки саме молоді люди є носіями інноваційного потенціалу та рушійною силою підприємницьких і соціальних змін.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розуміння причин, наслідків та тенденцій міграції є необхідним для розробки ефективних стратегій розвитку як країн-донорів, так і приймаючих країн. Серед науковців, які активно досліджують міграційні процеси, зокрема освітню міграцію молоді, можна відзначити М. Біль, І. Бараняк, К. Брензович, Т. Васильців, Б. Гвоздецьку, О. Гринькевич, В. Дериховську, Л. Жураковську, О. Іляш, Е. Лібанову, О. Мульську, Н. Марценко, Г. Мішук, К. Ніколаєць, Є. Немеш, М. Романюк, Л. Семів, Г. Смалійчук, З. Смутчак, С. Степуріну та ін. У їхніх працях детально аналізуються як мікрорівневі (індивідуальні мотиви), так і макрорівневі (соціально-економічні умови країн) фактори міграції молоді. Однак, незважаючи на численні напрацювання в цьому напрямку, питання міграційних настроїв молоді потребує подальшого вивчення так само як і вивчення соціально-економічних наслідків такої міграції.

Відтак, **метою даної статті** є виявлення міграційних намірів молоді щодо здобуття освіти за кордоном та характеристика чинників вибору країни навчання.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети використано соціологічне опитування, загальнонаукові методи (узагальнення, порівняння, структурно-логічний аналіз), статистичні методи, зокрема описову статистику та кореляційний аналіз, а також графічні методи представлення результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу. Не зважаючи на те, що міграція є достатньо давнім явищем, в останні десятиліття вона суттєво прискорюється в результаті глобалізаційних трансформацій економічних, соціальних, політичних та торговельних процесів, які сприяють більшому переміщенню робочої сили (табл. 1), а також товарів і капіталів.

Таблиця 1

Основні факти та цифри зі звітів про світову міграцію [2]

Показник	Звіт за 2000 рік	Звіт за 2024 рік
Орієнтовна кількість міжнародних мігрантів	150 мільйонів осіб	281 мільйон осіб
Орієнтовна частка населення світу, яке є мігрантами	2,8%	3,6%
Частка жінок – міжнародних мігрантів	47,5%	48,0%
Частка дітей – міжнародних мігрантів	16,0%	10,1%
Глобальні міжнародні грошові перекази	128 мільярдів дол. США	831 мільярд дол. США
Кількість біженців	14 мільйонів осіб	35,4 мільйона осіб
Кількість внутрішньо переміщених осіб	21 мільйон осіб	71,4 мільйона осіб

Наведені в таблиці 1 дані щодо поширення міграційних процесів демонструють суттєве зростання кількості міжнародних мігрантів в 2024 році відносно 2000 року – на 141 мільйон осіб або на 94% відповідно. Міжнародні грошові перекази відновилися після падіння у 2020 році через пандемію COVID-19. З середини 1990-х років міжнародні грошові перекази значно перевищили рівень офіційної допомоги розвитку, визначеної як державна допомога, спрямована на сприяння економічному розвитку та добробуту країн, що розвиваються; вони також нещодавно випередили прямі іноземні інвестиції [2].

При цьому негативним аспектом є той факт, що в разі зросли потоки вимушеної міграції – кількості біженців та внутрішньо переміщених осіб. Основною причиною такої тенденції є війни в різних країнах світу, в т.ч. і на території України. З лютого 2022 року мільйони біженців з України перетнули кордони сусідніх країн. За даними ООН, станом на 18 листопада 2024 року 6 225 700 українців мали тимчасовий захист у країнах Європи, за межами Європи зафіксовано 560 200 біженців з України [3].

Важливою частиною міжнародної міграції є переміщення молоді загалом та студентів зокрема. Міжнародні мобільні студенти – це особи, які фізично перетнули міжнародний кордон між двома країнами з метою участі в освітніх заходах у країні призначення, де країна призначення даного студента відрізняється від країни його походження. У 2001 році кількість іноземних студентів становила трохи більше 2,2 мільйона осіб. Десять років по тому кількість студентів, які навчаються за кордоном, зросла до понад 3,8 мільйонів, продовжуючи тенденцію зростання в наступні роки – до 6,39 мільйона осіб в 2021 році [4].

Для України міграція студентів є досить актуальною, адже в 2022 році за кордоном навчалось 76802 українських студента (рис. 1). Впродовж досліджуваного періоду для України характерне від’ємне сальдо кількості міжнародних студентів, що характеризує більшу привабливість іноземних країн для здобуття вищої освіти чим України. Найбільша кількість наших співвітчизників навчається в університетах Польщі (45,5 тисячі, що становить майже 45% від загальної кількості усіх іноземних студентів в цій країні [6]) та Німеччині (більше 9 тисяч) [7].

Рис. 1. Динаміка показників міграції студентів для України [5]

Задля дослідження міграційних настроїв молоді було проведено опитування молодих людей Рівненської області з використанням Google форми у період з 29 жовтня по 19 листопада 2024 року. В опитуванні взяли участь 115 респондентів. Їхня характеристика за статтю, віком та закладом навчання наведена в табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл респондентів Рівненської області в опитуванні з питань міграційних настроїв молоді, %

Стать	%	Заклад навчання	%	Вік, років	%
Жіноча	57,4	Школа, ліцей, гімназія	47,9	13–14	9,6
				15	17,4
				16	18,3
		Коледж	1,7	17	4,3
				18	10,4
Чоловіча	42,6	Університет, інститут, академія	50,4	19	4,3
				20	11,3
				21	7,0
				22–23	7,9
				24–28	9,5

Джерело: складено авторами за результатами соціологічного опитування

Аналізуючи відповіді респондентів на запитання «Чи хочете Ви навчатись за межами України?» виявлено, що 45,2% опитаних молодих людей висловили таке бажання, а 7,8% вказали, що також воліють здобувати освіту за кордоном, однак наразі не мають для цього можливостей. Тільки третина (33,3%) респондентів надають перевагу здобутті освіти в Україні, а 14% ще не визначились з відповіддю на поставлене запитання.

Варто зауважити, що такі настрої прямим чином не пов'язані з повномасштабною війною в Україні. Так, згідно соціологічного дослідження «Українські біженці 2022 в Європі. Підлітки» 26% підлітків зазначили, що ще до війни планували мігрувати з України за кордон, зокрема 63% до країн Європейського Союзу. В прикордонних областях України ситуація з міграційними намірами була ще загрозливіша. Для прикладу, ще в період до повномасштабної війни проведені на той час дослідження українських еміграційних настроїв свідчили, що серед молоді Закарпаття віком від 18 до 25 років кількість тих, хто мав бажання переїхати на постійне місце проживання за кордон, становило 54% [8]. Результати соціологічного дослідження «Міграційна мобільність молоді: результати соціологічного дослідження та нові виклики в умовах війни» свідчать, що еміграційні настрої серед молоді переважно сформувалися через високий рівень незадоволеності умовами навчання та якістю освітніх послуг в Україні, а також на тлі проблем із зайнятістю та критично низьким рівнем оплати праці в Україні. Понад 85% учасників даного соціологічного опитування негативно оцінили умови праці в Україні: 17,5% назвали їх вкрай незадовільними, 36,2% – частково незадовільними, 32,2% визнали їх лише задовільними. І тільки 2,3% та 11,9% респондентів вважають український ринок праці конкурентоспроможним у порівнянні з умовами праці в країнах ЄС [9].

Водночас повномасштабна війна в Україні все ж загострила міграційну проблему серед української молоді. Результати опитування української молоді проведеного з 19 червня по 21 липня 2024 року Центром аналізу та соціологічних досліджень Міжнародного республіканського інституту в межах програми USAID «Мріємо та діємо» демонструють, що 42% осіб віком 13–15 років та 36% віком 16–35 років хотіли б покинути своє місце проживання. При цьому кожен третій опитаний вказав у відповіді на запитання «Чому Ви хотіли би жити за кодоном?» варіант – щоб мати кращі можливості здобути освіту [10]. Порівнюючи результати нашого опитування з іншими можна стверджувати, що здобуття якісної освіти залишається пріоритетом української молоді навіть в кризових умовах – в умовах війни.

Щодо регіональних вподобань української молоді, то найбільш привабливими країнами для навчання за кордоном за результатами проведеного опитування стали США (71,3%), Великобританія (61,7%), Канада (43,5%) та Німеччина (33,9%) (рис. 2).

Варто зауважити, що визначені країни як найбільш пріоритетні для здобуття вищої освіти українцями корелюють з переважними напрямками міжнародної міграції у світі загалом. Так, з роками США зміцнили свою позицію найпопулярнішої країни світу для іноземних студентів. Понад мільйон іноземних студентів щорічно навчається у Сполучених Штатах Америки (табл. 3), адже у цій країні є одні з найкращих програм навчання за кордоном, найпрестижніші університети та щедрі стипендіальні програми і гранти.

На другому місці за привабливістю для іноземних студентів є Великобританія з більш як пів мільйоном іноземних студентів [12]. Великобританія має багату історію вищої освіти, тут розташовано багато найстаріших і найпопулярніших університетів світу. Британські університети також відомі своїми передовими дослідницькими

проектами та найкращим обладнанням для наукових досліджень. Ще однією перевагою навчання в цій країні є знання мови, адже англійська наразі є глобальною мовою, життєво важливою для здобуття якісної освіти, ведення бізнесу, дипломатії.

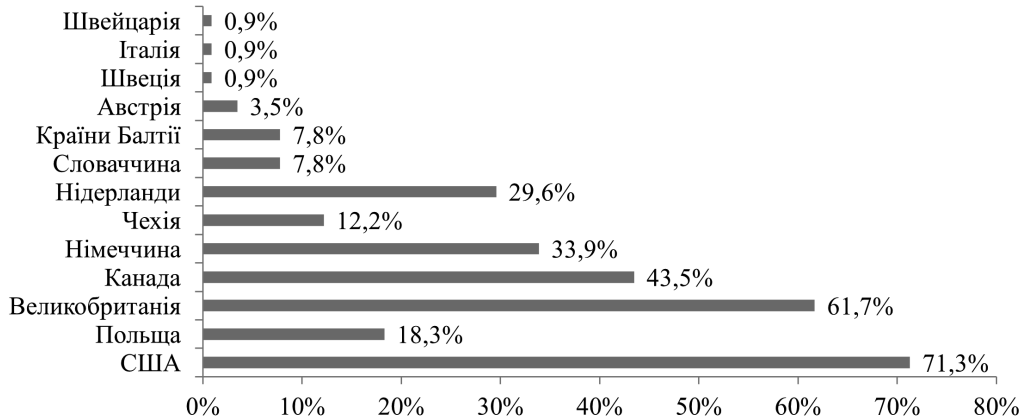

Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів на запитання «Навчання в яких країнах, на Вашу думку, є найбільш привабливим?»

Джерело: складено авторами за результатами соціологічного опитування

Таблиця 3

Іноземні студенти у закладах вищої освіти США [11]

Рік	Зараховано іноземних студентів, осіб	Факультативні практичні навчання, осіб	Загальна кількість іноземних студентів, осіб	Приріст, %	Загальна кількість студентів в США, осіб	Частка іноземних студентів, %
2012/13	724 725	94 919	819 644	7,2	21 253 000	3,9
2013/14	780 055	105 997	886 052	8,1	21 216 000	4,2
2014/15	854 639	120 287	974 926	10,0	20 300 000	4,8
2015/16	896 341	147 498	1 043 839	7,1	20 264 000	5,2
2016/17	903 127	175 695	1 078 822	3,4	20 185 000	5,3
2017/18	891 330	203 462	1 094 792	1,5	19 831 000	5,5
2018/19	872 214	223 085	1 095 299	0,05	19 828 000	5,5
2019/20	851 957	223 539	1 075 496	-1,8	19 720 000	5,5
2020/21	710 210	203 885	914 095	-15,0	19 744 000	4,6
2021/22	763 760	184 759	948 519	3,8	20 327 000	4,7
2022/23	858 395	198 793	1 057 188	11,5	18 961 280	5,6
2023/24	883 908	242 782	1 126 690	6,6	18 939 568	5,9

Замикає чільну трійку лідерів Канада з кількістю іноземних студентів у більш як 500 тис. осіб. Студенти приїждять до Канади звідусіль, щоб отримати визнану у світі якісну освіту. Канада незмінно вважається найкращою країною світу за якістю життя. З чудовою статистикою безпеки, дружніми спільнотами, чудовою охороною здоров'я та процвітаючим ринком праці не дивно, що ця нація так приваблює іноземну молодь [12].

Водночас саме ці країни, обрані як найбільш привабливі для навчання в межах нашого соціологічного дослідження, характеризуються найвищими рівнями оплати за здобуття вищої освіти (табл. 4).

Таблиця 4

Витрати на здобуття вищої освіти за кордоном [13]

Країна	Річна оплата за навчання (дол. США)	Річна вартість проживання (дол. США)	Загальна річна вартість (дол. США)
США	24 914	11 651	36 564
Великобританія	21 365	13 680	35 045
Канада	16 746	13 201	29 947

В цьому аспекті варто зауважити, що розмір оплати за навчання разом з вартістю та умовами проживання хоча і належать до важливих факторів під час вибору країни для навчання, що відмітило 51,3% та 54,8% респондентів відповідно, але все ж не знаходяться на першому місці (рис. 3).

Рис. 3. Важливість факторів під час вибору країни для навчання
Джерело: складено авторами за результатами соціологічного опитування

Із суттєвим відривом від інших факторів в сформованому рейтингу найбільш важливих чинників при виборі країни для навчання знаходиться «можливість

працевлаштування після навчання» – 3 з 4 респондентів обрали цей варіант з-поміж інших. Працевлаштування після здобуття вищої освіти дозволить забезпечити повернення інвестицій у навчання, адже, як вже було досліджено вище, освіта за кордоном часто пов'язана із значними фінансовими витратами. Можливість працювати по завершенню навчання дозволить студентам повернути інвестиції, покрити витрати на навчання та проживання. Окрім того, працевлаштування після навчання дає змогу застосувати здобуті знання та навички на практиці, набути досвіду роботи за фахом та підвищити свою професійну компетентність. Все це допоможе випускникам стати конкурентоспроможними на глобальному ринку праці.

Відтак, аби визначити які саме параметри потенційного працевлаштування іноземних студентів після завершення навчання в університеті найбільше впливають на привабливість країни для здобуття вищої освіти іноземцями, автори застосували кореляційний аналіз. В якості залежної змінної використано індикатор привабливості талантів ОЕСР «Студенти університетів» – Y (значення: 0 – найменш приваблива країна, 1 – найбільш приваблива країна). Даний показник є комплексним інструментом для визначення сильних і слабких сторін країн ОЕСР в сфері їх здатності залучати та утримувати талановитих мігрантів – іноземних студентів університетів [14]. Перелік показників – незалежних змінних наведено в таблиці 5.

Таблиця 5

Показники для оцінювання впливу потенційного працевлаштування на привабливість країни для іноземних студентів [14; 15]

Показник	Видавець	Характеристика
Трудові права, значення (X1)	Індекс верховенства права, The World Justice Project	Основні трудові права гарантовані.
Робоча сила з вищою освітою, значення (X2)	Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів, INSEAD	Робоча сила з вищою освітою відноситься до відсотка робочої сили (старше 15 років), яка має вищу освіту.
Безробіття з вищою освітою, значення (X3)	Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів, INSEAD	Цей показник відноситься до частки робочої сили с вища освіта, які є безробітними.
Відповідність системи освіти економіці, значення (X4)	Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів, INSEAD	Середня відповідь на запитання: Наскільки у вашій країні система освіти відповідає потребам конкурентоспроможної економіки?

Взаємозв'язок між привабливістю країни для іноземних студентів та показниками потенційного працевлаштування автори проаналізували на прикладі країн ОЕСР в 2023 році (вихідні дані наведені в таблиці 6). Кількісно в дослідженні використано дані лише по 32 країнах ОЕСР, оскільки щодо інших країн були відсутні значення одного чи декількох показників, що завадило включити їх до вибірки.

Аналізуючи дані таблиці 6 можна відмітити чітку кореляцію країн за значенням індикатора привабливості для іноземних студентів (Y) із результатами нашого

соціологічного опитування. Так, як і наші респонденти, так і емпірично визначено, що США, Великобританія, Німеччина, Норвегія, Австралія та Канада належать до когорти країн з найвищими рівнями привабливості для навчання в університетах. На конкурентному міжнародному ринку освітніх послуг можливість отримати досвід роботи після навчання в приймаючій країні є одним із ключових факторів прийняття рішень міжнародними студентами та має вирішальне значення для експорту освіти, особливо в країнах призначення, таких як Канада, Великобританії та США. Розуміння впливу роботи після навчання на іноземних випускників має вирішальне значення для програми набору іноземних студентів і працевлаштування в приймаючих країнах [16].

Таблиця 6

Значення показників потенційного працевлаштування та індикатора привабливості країн для іноземних студентів університетів в країнах ОЕСР*, їх числові характеристики та значення коефіцієнтів кореляції

Країна	У	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	Країна	У	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄
Бельгія	0,46	0,81	61,31	82,87	70,17	Польща	0,43	0,66	45,06	89,59	26,4
Чехія	0,4	0,73	32,38	92,42	56,87	Португалія	0,51	0,65	41,61	77,55	63,54
Данія	0,49	0,95	48,27	85,88	78,79	Словенія	0,42	0,74	51,79	84,97	50,57
Німеччина	0,56	0,85	39,45	90,6	58,55	Словаччина	0,43	0,74	37,45	81,45	22,95
Естонія	0,41	0,72	51,26	82,15	62,43	Фінляндія	0,48	0,85	50,31	78,16	90,55
Ірландія	0,41	0,86	63,59	80,68	87,41	Швеція	0,51	0,8	55,22	81,77	74,44
Греція	0,31	0,57	46,11	50,55	29,77	Австралія	0,55	0,7	56,87	86,75	72,92
Іспанія	0,48	0,75	53,47	59,41	29,96	Канада	0,53	0,72	84,47	84,41	74,76
Франція	0,48	0,78	54,35	76,54	50,74	Чилі	0,4	0,73	29,93	72,06	33,68
Італія	0,47	0,59	28,37	73,05	57,79	Колумбія	0,27	0,46	36,4	59,94	34,48
Латвія	0,36	0,78	49,41	75,99	43,02	Мехіко	0,27	0,48	24,55	86,43	20,42
Литва	0,45	0,74	59,69	76,87	41,63	Корея	0,51	0,61	66,96	91,07	58,98
Люксембург	0,49	0,81	66,49	84,76	65,79	Великобританія	0,55	0,69	54,35	89,38	68,59
Угорщина	0,4	0,67	37,67	89,51	39,95	Туреччина	0,3	0,39	34,1	54,98	20,89
Нідерланди	0,48	0,82	50,6	88,67	75,97	Норвегія	0,55	0,9	56,14	90,19	73,2
Австрія	0,47	0,83	28,04	86,38	63,59	США	0,6	0,55	61,63	88,56	87,07
						У		X ₁	X ₂	X ₃	X ₄
Коефіцієнт варіації						0,185		0,181	0,278	0,135	0,373
Коефіцієнт кореляції з У						-		0,507	0,520	0,552	0,691

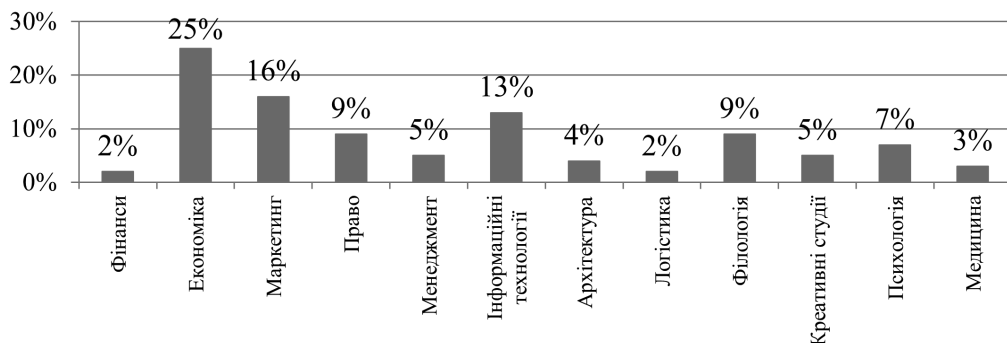
* - включено країни за якими наявні дані за всіма факторами у 2023 р.

Значення показників потенційного працевлаштування демонструють суттєву диференціацію в розрізі країни ОЕСР, що підтверджується розрахованими значеннями коефіцієнту варіації. Так, найбільш варіабельним є показник «Відповідність системи освіти економіці». Водночас для «Трудові права» та «Безробіття з вищою освітою»

характерні найменші коливання фактичних значень (значення коефіцієнтів варіації 0,181 та 0,135 відповідно) в розрізі 32 країн ОЕСР в 2023 році.

При цьому фактична наявність диплому про вищу освіту не гарантує працевлаштування після закінчення університету, що підтверджують розраховані значення коефіцієнтів кореляції між Y та X_2 - X_3 . Визначальний вплив здійснює відповідність отриманих знань, вмінь та навичок в процесі навчання сучасним вимогам економіки країни – значення коефіцієнта кореляції між Y та X_4 становить 0,691. Для збереження конкурентоспроможності країни в глобальній економіці та підвищення її привабливості для іноземних студентів, система вищої освіти повинна забезпечувати випускників теоретичними знаннями та практичними навичками, що відповідають вимогам сучасної економіки та ринку праці. Це дозволить забезпечити не тільки наявність в достатній кількості висококваліфікованих та високоосвічених працівників, а й створить умови для інноваційного розвитку та стійкості країни в кризових умовах [17].

Тож респонденти в процесі соціологічного опитування обирали ті, спеціальності, які на їхню думку є найбільш затребуваними на ринку праці як України, так і світу загалом та допоможуть їм знайти роботу після закінчення навчання в університеті. Розподіл відповідей респондентів на запитання «Які спеціальності Вас цікавлять?» наведені на рис. 4. Як бачимо найбільшим попитом серед опитаних молодих українців користуються такі спеціальності як економіка (25%), маркетинг (16%) та інформаційні технології (13%). Майже для кожного 10 опитаного філологія та право є пріоритетними спеціальностями для здобуття вищої освіти. Варто відмітити також одиничні відповіді спеціальностей, які вказували респонденти в своїх анкетах. Такими є психіатрія, автомобільний транспорт, металообробка, відновлювальні джерела енергії та крипто валюта.

**Рис. 4. Розподіл відповідей респондентів на запитання
«Які спеціальності Вас цікавлять?»**

Джерело: складено авторами за результатами соціологічного опитування

Що ж до інформаційного забезпечення академічної мобільності за кордон, то найбільшим попитом у сучасної молоді користуються офіційні сайти закордонних навчальних закладів – кожен другий респондент користується цими ресурсами задля пошуку інформації про можливості навчання за кордоном (рис. 5).

**Рис. 5. Розподіл відповідей респондентів на запитання
«Які джерела інформації щодо можливостей академічної мобільності
Ви використовуєте?»**

Джерело: складено авторами за результатами соціологічного опитування

Не менш популярним інформаційним джерелом є освітні інтернет-платформи (50,4%). Одним із прикладів таких освітніх посередників є платформа Study.ua, місія якої полягає у розкритті сильних сторін школярів для досягнення освітніх цілей та допомозі українським абітурієнтам здобувати якісну міжнародну освіту [18]. Дана компанія розробляє індивідуальну освітню стратегію, готує до вступу до закордонних шкіл-пансіонів та університетів, підбирає навчальний заклад та спеціальність, оформляє документи для зарахування до навчального закладу та отримання студентської візи. Третє місце з невеликою різницею ділять відповіді «самостійно шукаю пропозиції закордонних закладів освіти» (33,9%) та «дослухаюсь до порад знайомих та друзів» (33%).

Висновки. Результати дослідження доводять високу актуальність освітньої міграції для української молоді, адже лише 33% опитаних відповіли, що їх це не цікавить. До п'ятірки найважливіших факторів, що впливають на вибір країни навчання увійшли: можливість працевлаштування після навчання, можливість отримати грант чи стипендію для оплати навчання, вартістю та умовами проживання в країні, розмір оплати за навчання та престижність навчального закладу. При цьому найбільш привабливими країнами для навчання за кордоном виявилися США (71,3%), Великобританія (61,7%), Канада (43,5%) та Німеччина (33,9%).

Втрата молодого покоління (близько чверті усіх мігрантів з України у віці 18–34 роки [19]), яке є носієм інновацій та рушійною силою розвитку, може призвести до демографічної кризи, відтоку кваліфікованих кадрів та поглиблення соціальної нерівності. У нинішній ситуації міграційна політика повинна оперативно реагувати на всі події та часто вирішувати протилежні завдання. З одного боку, створити умови для зменшення освітньої еміграції з подальшою реінтеграцією, з другого – захистити

населення країни від воєнних дій, зокрема те, яке вимушене було тікати. Відтак регулювання вимушеної міграції молоді має входити в коло пріоритетів державної політики і воєнної економіки України.

Перспективи подальших досліджень. У подальшій роботі автори планують дослідити успішні інструменти закордонних освітніх політик, що можуть бути використані для вдосконалення освітнього процесу в Україні.

Публікацію підготовлено за проектом «Вища освіта в умовах війни та повоєнного відновлення: детермінанти розвитку задля подолання загроз відтворенню людського капіталу» (номер державної реєстрації HP 0124U000351).

Список використаних джерел

1. Samoliuk N., Hrynyevych O., Mishchuk H., Bilan Y. Ukrainian students on the global map of academic migration. *Problems and Perspectives in Management*. 2024. 22(4). 558–575. doi:10.21511/ppm.22(4).2024.42.
2. IOM World Migration Report 2024. URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/msite/wmr-2024-interactive>.
3. UNHCR Ukraine Refugee Situation. 2024. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
4. Global Migration Data Portal International students. 2024. URL: <https://www.migrationdataportal.org/themes/international-students>.
5. UNESCO Mobility indicators. 2023. URL: <https://data.uis.unesco.org/index.aspx?queryid=3804>.
6. УКРІНФОРМ. У Польщі майже половина іноземних студентів вишів є громадянами України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3924116-u-polsi-majze-polovina-inozemnih-studentiv-visiv-e-gromadanami-ukraini.html>.
7. Свідомі. В яких умовах навчаються українці за кордоном під час великої війни. URL: <https://svidomi.in.ua/page/v-iakykh-umovakh-navchaisia-ukraintsi-za-kordonom-pid-chas-velykoi-viiny>.
8. Гвоздецька Б. Г., Варга Н. І. Настрої та передумови міграції серед молоді Закарпаття. *Migration & Law*. 2021. 1(1) С. 42–49.
9. Біль М. М., Махонюк О. В., Мульска О. П., Бараняк І. Є., Карп'як М. О. Міграційна мобільність молоді: результати соціологічного дослідження та нові виклики в умовах війни: науково-аналітична доповідь. НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2022. 72 с.
10. Національне опитування молоді. Хвиля 3. IREX, USAID. URL: https://static1.squarespace.com/static/627a2e40fe005402b6dbb84a/t/66b9a9c544a1db23e7468c3c/1723443655647/UNITY+Youth+Poll+2024_UKR.pdf.
11. Opendoors. International Students. 2024. URL: <https://opendoorsdata.org/data/international-students/enrollment-trends>.
12. Studee. 10 most popular countries for international students. URL: <https://studee.com/guides/10-most-popular-countries-for-international-students>.
13. April-international. What are the most expensive study abroad destinations? 2022. URL: <https://www.april-international.com/en/international-student-insurance/guide/what-are-the-most-expensive-study-abroad-destinations>.
14. OECD. Talent Attractiveness 2023. URL: <https://www.oecd.org/migration/talent-attractiveness>.

15. INSEAD. The Global Talent Competitiveness Index 2023. URL: <https://www.insead.edu/system/files/2023-11/gtci-2023-report.pdf>
16. Ly Thi Tran, Mark Rahimi, George Tan, Xuan Thu Dang, Nhung Le. Post-study work for international graduates in Australia: opportunity to enhance employability, get a return on investment or secure migration? *Globalisation, Societies and Education*. 2020. DOI:10.1080/14767724.2020.1789449.
17. Mishchuk H., Oliinyk O., Bilan Y. Brain gain and country's resilience: A dependency analysis exemplified by OECD countries. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*. 19(2). 591-621.
18. Study.ua. Про нас. URL: <https://study.ua/uk/pro-nas/>
19. Бараняк І. Теоретико-концептуальні підходи до дослідження вимушеної міграції населення. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-56>.

References

1. Samoliuk N., Hrynkevych O., Mishchuk H., Bilan Y. (2024). Ukrainian students on the global map of academic migration. *Problems and Perspectives in Management*. 22(4). 558-575. doi:10.21511/ppm.22(4).2024.42.
2. IOM (2024). World Migration Report 2024. URL: <https://worldmigrationreport.iom.int/msite/wmr-2024-interactive>.
3. UNHCR (2024). Ukraine Refugee Situation. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
4. Global Migration Data Portal (2024). International students. URL: <https://www.migrationdataportal.org/themes/international-students>.
5. UNESCO (2023). Mobility indicators. URL: <https://data.uis.unesco.org/index.aspx?queryid=3804>.
6. UKRINFORM (2024). U Polshchi maizhe polovyna inozemnykh studentiv vyshiv ye hromadianamy Ukrainy [In Poland, almost half of foreign university students are citizens of Ukraine]. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3924116-u-polsi-majze-polovina-inozemnih-studentiv-visiv-e-gromadanami-ukraini.html> [in Ukrainian].
7. Svidomi (2024). V yakykh umovakh navchaiutsia ukraintsi za kordonom pid chas velykoi viiny [Under what conditions did Ukrainians study abroad during the Great War]. URL: <https://svidomi.in.ua/page/v-iakykh-umovakh-navchaiutsia-ukraintsi-za-kordonom-pid-chas-velykoi-viiny> [in Ukrainian].
8. Hvozdet'ska B. H., Varha N. I. (2021). Nastroi ta peredumovy mihratsii sered molodi Zakarpattia [Migration sentiments of transcarpathian youth their preconditions]. *Migration & Law*, 1 (1), 42–49. [in Ukrainian].
9. Bil M. M., Makhoniuk O. V., Mulska O. P., Baraniak I. Ye., Karp'iak M. O. Mihratsiina mobilnist molodi: rezultaty sotsiologichnoho doslidzhennia ta novi vykyky v umovakh viiny: naukovy-analitychna dopovid [Migration mobility of youth: results of sociological research and new challenges in war conditions: scientific and analytical report]. NAS of Ukraine. State Institution "Institute of Regional Studies named after M. I. Dolishny NAS of Ukraine". Lviv, 2022. 72. [in Ukrainian].
10. Natsionalne opytuvannia molodi. Khvylya 3 [National Youth Survey. Wave 3]. IREX, USAID. URL: https://static1.squarespace.com/static/627a2e40fe005402b6dbb84a/t/66b9a9c544a1db23e7468c3c/1723443655647/UNITY+Youth+Poll+2024_UKR.pdf [in Ukrainian].

11. Opendoors (2024). International Students. URL: <https://opendoorsdata.org/data/international-students/enrollment-trends>.
12. Studee (2024). 10 most popular countries for international students. URL: <https://studee.com/guides/10-most-popular-countries-for-international-students>
13. April-international (2022). What are the most expensive study abroad destinations? URL: <https://www.april-international.com/en/international-student-insurance/guide/what-are-the-most-expensive-study-abroad-destinations> [in Ukrainian].
14. OECD (2023). Talent Attractiveness 2023. URL: <https://www.oecd.org/migration/talent-attractiveness>.
15. INSEAD (2023). The Global Talent Competitiveness Index 2023. URL: <https://www.insead.edu/system/files/2023-11/gtci-2023-report.pdf>.
16. Ly Thi Tran, Mark Rahimi, George Tan, Xuan Thu Dang, Nhung Le (2020). Post-study work for international graduates in Australia: opportunity to enhance employability, get a return on investment or secure migration? *Globalisation, Societies and Education*. DOI:10.1080/14767724.2020.1789449.
17. Mishchuk H., Oliinyk O., Bilan Y. (2024). Brain gain and countrys resilience: A dependency analysis exemplified by OECD countries. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*, 19(2), 591-621.
18. Study.ua (2024). Pro nas [About us]. URL: <https://study.ua/uk/pro-nas/> [in Ukrainian].
19. Baranyak I. (2023). Teoretyko-kontseptualni pidkhody do doslidzhennia vymushenoї mihratsii naseleńnia [Theoretical and conceptual approaches to the research of forced population migration]. *Economy and society*, 55. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-56> [in Ukrainian].

EXTERNAL EDUCATIONAL MIGRATION OF UKRAINIAN YOUTH: MIGRATION INTENTIONS AND FACTORS INFLUENCING THE CHOICE OF STUDYING ABROAD

Nataliia Samoliuk¹, Andriy Oliinyk²

¹National University of Water and Environmental Engineering,
11 Soborna Str., Rivne, 33028
e-mail: n.m.samoliuk@nuwm.edu.ua; ORCID: 0000-0001-8693-8558

²Minor Academy of Sciences in Rivne,
17 Symona Petliury Str., Rivne, 33028,
e-mail: anolijnyk2019@gmail.com; ORCID ID: 0009-0002-3446-544X

Abstract. The purpose of this article is to identify young people's migration intentions regarding obtaining education abroad and to characterize the factors influencing the choice of the country of study. To achieve this purpose, a sociological survey was conducted, along with general scientific methods (generalization, comparison, and structural-logical analysis), statistical methods, including descriptive statistics and correlation analysis, as well as graphical methods for presenting the research results.

The results of a survey of pupils and students of various educational institutions in the Rivne region on their attitude towards educational migration showed that 45.2% of respondents have a desire to study abroad,

7.8% would like to, but currently do not have such opportunities, and only 33% of respondents answered that they are not interested in it. The five most important factors influencing the choice of a country of study include: the possibility of employment after studying, the possibility of receiving a grant or scholarship to pay for education, the cost and conditions of living in the country, the amount of tuition fees and the prestige of the educational institution. At the same time, the most popular among the surveyed young Ukrainians are such specialties as economics (25%), marketing (16%) and information technologies (13%). As for the regional preferences of Ukrainian youth, the most attractive countries for studying abroad were the USA (71.3%), Great Britain (61.7%), Canada (43.5%) and Germany (33.9%).

The conclusion is formulated that educational migration is extremely relevant for young Ukrainians. However, the loss of the younger generation (today about a quarter of all migrants from Ukraine are aged 18-34), which is a carrier of innovations and a driving force for development, may complicate the post-war recovery of the country. Therefore, regulating youth migration should be included in the priorities of state policy and the military economy of Ukraine.

Keywords: youth, youth migration, educational migration, migration intentions, migration policy.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2025

Прийнята до друку 23.12.2025